

नमामि राष्ट्रध्वजम्।

अवबोधनम्।

अ. श्लोके समानार्थकपदं चिनुत।

१. वन्दे, प्रणमामि = नमामि।
२. राष्ट्रपताका, राष्ट्रवैजयन्ती = राष्ट्रध्वजः।
३. पताका, वैजयन्ती, केतनम् = ध्वजः।
४. सततम्, अविरतम्, नित्यम् = अनवरतम्।

ब. श्लोके आगतं विलोमपदं लिखत।

१. अपकीर्तिः × कीर्तिः।
२. अधमानाम् × महताम्।
३. क्वचित्, अनित्यम् × अनवरतम्।

क. सन्धिविग्रहं कुरुत।

- *१. यो महतामनवरतम् = यः + महताम् + अनवरतम्।
- *२. कीर्तिकथा यः = कीर्तिकथाः + यः।

अवबोधनम्।

अ. श्लोके आगतं पर्यायवाचिशब्दं लिखत।

- *१. रक्तम्, रुधिरम्, लोहितम्, रोहितम् = शोणितम्।
- *२. यज्ञः, यागः, क्रतुः, सवः = मखः।
- *३. मस्तकम्, शिरः, शीर्षम् = उत्तमाङ्गम्।

४. निरन्तरम्, अविरतम्, अनवरतम् = सततम्।
 ५. मातृभूमिः, जन्मभूमिः = मातृभूः।
 ६. पृथ्वी, भूः, धरा, धरित्री, वसुधा = धरणी।
 ७. भटः, सैनिकः, योधः, सेनाचरः = योद्धा।
 ८. मोदः, हर्षः, आनन्दः = उल्लासः।
- ब. श्लोके विलोमपदं चित्वा लिखत।

१. अनुल्लासम् × सोल्लासम्।
 २. अप्राप्तम् × प्राप्तम्।
 ३. तिरस्क्रियते × प्रेरयते।
 ४. क्वचित् × सततम्।

क. सन्धिविग्रहं कुरुत।

- *१. स्वप्राणास्तैर्हुताश्च = स्वप्राणाः + तैः + हुताः + च।
 २. कषायवर्णो ध्वजस्थितो = कषायवर्णः +
 माम् ध्वजास्थितः + माम्।
 ३. ह्यहम् = हि + अहम्।

ड. योग्यं विकल्पं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।

*१. कारगिलमखे _____ तैर्हुताश्च सोल्लासम्।
(स्वप्राणः / स्वप्राणाः / स्वप्राणैः)

उत्तरः कारगिलमखे स्वप्राणाः तैर्हुताश्च सोल्लासम्।

*२. 'जयतु जवानो' _____ ह्यहं नमामि योद्धारम्।
(वदान्ति / वदन्ती / वदति)

उत्तरः 'जयतु जवानो' वदन्ती ह्यहं नमामि योद्धारम्।

३. हौतात्म्यं तद् ध्वजोत्तमाङ्गे कषायतां _____।
(प्राप्तः / प्राप्ता / प्राप्तम्)

उत्तरः हौतात्म्यं तद् ध्वजोत्तमाङ्गे कषायतां प्राप्तम्।

४. कषायवर्णः _____ प्रेरयते। (माम् / मम / मह्यम्)

उत्तरः कषायवर्णः मां प्रेरयते।

अवबोधनम्।

अ. पद्यांशे आगतं समानार्थकपदं चिनुत।

*१. धरा, पृथ्वी, भूः, वसुधा	= धरणी, मेदिनी।
२. घर्मबिन्दुः	= स्वेदबिन्दुः।
३. प्रयत्नः, आयासः, प्रयासः	= श्रमः।
४. भा, प्रभा	= आभा।
५. क्षेत्राजीवः, कृषीवलः, कर्षकः	= कृषकः।

ब. पद्यांशे आगतं विपरितपदं लिखत।

१. रोदिति × हसति।

क. सन्धिविग्रहं कुरुत।

- *१. स्वेदबिन्दुभिर्यैरभिषिक्ता = स्वेदबिन्दुभिः + यैः
+ अभिषिक्ता।
- *२. मेदिनीयम् = मेदिनी + इयम्।
- *३. हरितक्रान्त्यास्तद्हरितत्वम् = हरितक्रान्त्याः + तत्।
४. ध्वजेऽपि = ध्वजे + अपि।

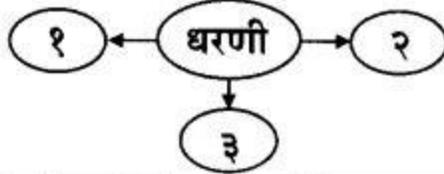
ड. सन्धिं कुरुत।

*१. स्थिता + इयम् = स्थितेयम्।

२. तेषाम् + एव = तेषामेव।

इ. जालरेखाचित्रं पूरयत।

१. धरण्याः कृते प्रयुक्तानि विशेषणानि चित्वा
जालरेखाचित्रं पूरयत।

उत्तर: १. सस्यगर्भिणी।

२. हरिता।

३. फलिता।

अवबोधनम् ।

अ. पद्यांशे पर्यायवाचिशब्दं चिनुत ।

- *१. कौशल्यम्, नैपुण्यम्, कुशलता = प्रावीण्यम् ।
२. मायी, मायावी, अभिचारी = ऐन्द्रजालिकः ।
३. अद्यतनः, अभिनवः, सद्यस्कालीनः, = आधुनिकः ।
इदानीन्तनः
४. कीर्तिः, प्रसिद्धिः = यशः ।
५. शुभ्रता, श्वेतता, पाण्डुरता, = धवलता,
शुक्लता धवलिमा ।

ब. पद्यांशे आगतं विलोमपदं लिखत ।

१. अप्राप्तम् × प्राप्तम् ।
२. अपयशः × यशः ।
३. कृष्णता × धवलता, धवलिमा ।

क. सन्धिविग्रहं कुरुत ।

- *१. ऐन्द्रजालिकैराधुनिकैर्यत् = ऐन्द्रजालिकैः + आधुनिकैः
+ यत् ।
*२. मामुत्साहयतेऽयम् = माम् + उत्साहयते + अयम् ।

ड. सन्धिं कुरुत।

*१. उत्साहयते + अयम् = उत्साहयतेऽयम्।

२. धवलताम् + आप्त्वा = धवलतामाप्त्वा।

इ. योग्यं विकल्पं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।

*१. ध्वजमध्ये _____ यशो धवलतामाप्त्वा सङ्कलितम्।
(सः / ताम् / तद्)

उत्तरः ध्वजमध्ये तद् यशो धवलतामाप्त्वा सङ्कलितम्।

२. ध्वजमध्यस्थो धवलिमा च मामुत्साहयते _____।
(इयम् / अयम् / इदम्)

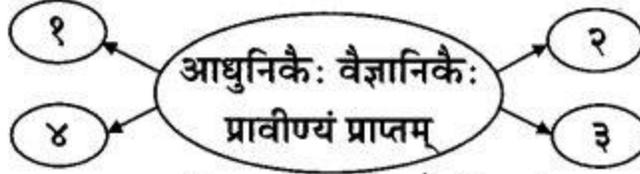
उत्तरः ध्वजमध्यस्थो धवलिमा च मामुत्साहयते अयम्।

३. भावोत्कटता _____ मुखरयते। (माम् / मम / मे)

उत्तरः भावोत्कटता मां मुखरयते।

फ. जालरेखाचित्रं पूरयत।

१. वैज्ञानिकैः केषु विषयेषु प्रावीण्यं प्राप्तं तद् पद्यांशो
चित्वा जालरेखाचित्रं पूरयत।

उत्तरः १. अणुशास्त्रे। २. विज्ञाने।

३. सङ्गणकीये। ४. पोखरणे।

अवबोधनम् ।

अ. पद्यांशे समानार्थकपदं चिनुत ।

१. कषायः, अरुणः, केसरवर्णः	= सुरक्तः ।
२. धवलः, शुभ्रः, सितः	= श्वेतः ।
३. रङ्गः, रागः, उपरागः	= वर्णः ।
४. विजयताम्	= जयतु ।

ब. पद्यांशे विलोमपदं चिनुत ।

१. गृहीताः	× प्रदत्ताः ।
२. पराजयताम्	× जयतु ।

क. सन्धिविग्रहं कुरुत ।

*१. कृषिभिर्हरितः	= कृषिभिः + हरितः ।
२. प्रदत्ताश्च	= प्रदत्ताः + च ।
३. चास्माकम्	= च + अस्माकम् ।

ड. सन्धिं कुरुत ।

*१. कृषिभिः + हरितः	= कृषिभिर्हरितः ।
*२. त्रयः + अपि	= त्रयोऽपि ।
३. यैः + ध्वजाय	= यैर्ध्वजाय ।
४. महताम् + अनवरतम्	= महतामनवरतम् ।

इ. योग्यं विकल्पं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

*१. त्रयोऽपि _____ प्रदत्ताश्च यैर्ध्वजाय चास्माकम् ।
(वर्णः / वर्णाः / वर्णान्)

उत्तरः त्रयोऽपि वर्णाः प्रदत्ताश्च यैर्ध्वजाय चास्माकम् ।

*२. स्मारयते मां कीर्तिकथा _____ महतामनवरतम् ।
(यः / या / यम्)

उत्तरः स्मारयते मां कीर्तिकथा यः महतामनवरतम् ।

फ. जालरेखाचित्रं पूरयत ।

१. योग्यं वर्णं लिखित्वा जालरेखाचित्रं पूरयत ।

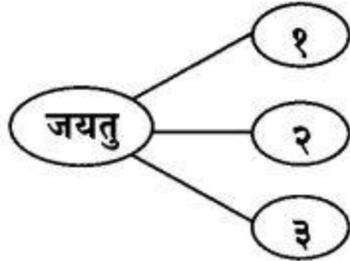
त्यागेन ___ १ ___ ।
वैज्ञानिकयशसा ___ २ ___ ।
कृषिभिः ___ ३ ___ ।

उत्तरः १. सुरक्तः ।

२. श्वेतः ।

३. हरितः ।

२. कर्तृपदानि लिखित्वा घोषणाः पूरयत ।

उत्तरः १. जवानः ।

२. किसानः ।

३. विज्ञानम् ।

सूचनानुसारं वाक्यपरिवर्तनं कुरुत।

*१. नमामि राष्ट्रध्वजं त्रिवर्णात्मकम्। ('नमामि' इति पदस्य स्थाने 'नमः' इति अव्ययं प्रयोजयत।)

उत्तर: त्रिवर्णात्मकाय राष्ट्रध्वजाय नमः।

स्पष्टीकरण – नमः (अव्ययम्) यास चतुर्थीची अपेक्षा असते.

*२. राष्ट्रध्वजः मां कीर्तिकथाः स्मारयते। (प्रयोजकरचनां निष्कासयत।)

उत्तर: अहं कीर्तिकथाः स्मरामि।

स्पष्टीकरण – प्रयोजक कर्ता काढा.

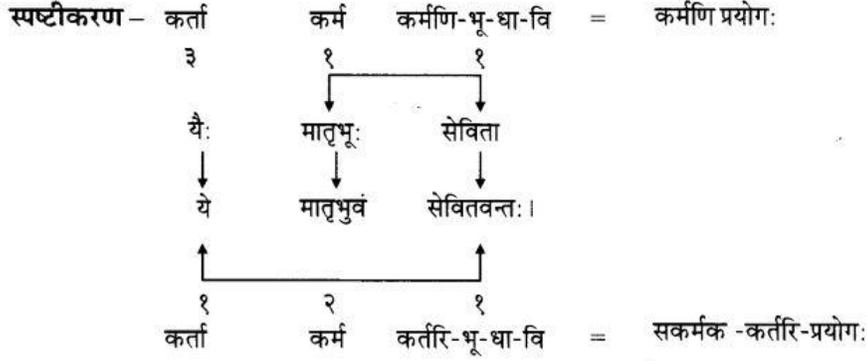
वाक्यातील मूळ कर्त्याची प्रथमा योजा.

वाक्यातील क्रियापद मूळ कर्त्यासाठी त्याच काळ/अर्थ यामध्ये योजा.

प्रयोजक कर्ता	मूलकर्ता	कर्म	प्रयोजक क्रियापदम्	(वर्तमानकालः)
राष्ट्रध्वजः (काढला)	मां ↓	कीर्तिकथाः ↓	स्मारयते। ↓	
	अहं ↑	कीर्तिकथाः ↑	स्मरामि। ↑	(नियमित क्रियापद वर्तमानकालः)

३. यैः मातृभूः सेविता । (प्रयोगपरिवर्तनं करत ।)

उत्तरः ये मातृभुवं सेवितवन्तः ।

४. तैः कारगिलमखे सोल्लासं स्वप्राणाः हुताः । (प्रयोगं परिवर्तयत ।)

उत्तरः ते कारगिलमखे सोल्लासं स्वप्राणान् हुतवन्तः ।

